

Småting om oldnordiske digte og sagn.

«En indsigelse».

Af E. Jessen.

Denne overskrift indeholder en unøjagtighed, som uden vidtløftighed ikke kunde undgås. Jeg kommer næmlig også til at tale om tyske sagn i norske og islandske digte.

Dansk patriotisme vil ikke finde sig i den sandhed, at heltesagnene i ældre Edda og Vølsunge-saga er lånegods, at de ikke er nordiske men tyske sagn. Dansk patriotisme vil om mulig endnu mindre finde sig i den sandhed, at oldnordiske digte og sagn særlig er norsk-islandske, eller med et andet og ligetydigt ord «oldnorske». Dansk patriotisme har formelig afsky for at lade nordmænd få del i nogeting. Denne patriotisme kan ikke engang tåle at høre det ord «oldnorsk»; det medomfatter nødvendig nordmænd i selve Norge; og dé skal udelukkes. «Islandsk», det fornærmer ikke. «Oldnordisk», det er rettroende, men forslidt; det har gjort den lykke det kan, og duer ikke mer til at coquettere med. «Olddansk og oldgøtsk», lige netop den pynt kunde bruges netop nu. «Olddansk og oldgøtsk», det klirer måske lidt sært; men det kan opvarme endog københavnske avisskrivere, selve «kritikkens» præster og degne. Men «oldnorsk»! Eddakvad forfattede

af nordmænd! «Gudruns yndigste klagesang» af en norsk nordmand! Det kan kun ramnorsk hovmod så meget som lytte til! Det er en udfordring til de «beskedne» danske.

Men sandhed er sandhed. Vi tvinges dog engang til at gøre omkring. Hvor den fornødne «ballast af alvor og sandhed» ikke er i mode, der er man så vant til at kulsejle, og til at begynde en tur i en anden retning, at en gang til og fra er lige meget. Vi får at give tyskerne hvad tyskernes er, og nordmændene hvad nordmændenes er, ligesom nordmændene får at give islænderne hvad islændernes er. De patriotiske københavnske røster kommer dog til at stoppe, og begynde på nye viser.

I historisk tidskrift, årgang 1867, findes optaget «en anmældelse og en indsigelse» (mod R. Keyzers «oldnorske» literaturhistorie) af captain og docent ved Københavns universitet Sv. Grundtvig¹. Mine småting bliver af sig selv en række «indsigelser» mod hele den der udtalte lære om oldsagn og oldkvad.

Det er alt andet end vederkvægende at læse arbejder henhørende til «den literair-historiske betragtning af Nordens oldsagn, Nordens forhistoriske poetiske literatur», som captain og docent Sv. Grundtvig forsikrer er af ham «for første gang forsøgt gennemført»². I hele den nyere tyske og danske «videnskabelige» literatur skal vanskelig findes en tørere gren end netop «literair-historisk» betragtning af digt og sagn. Sproggranskning er ikke goldere. Al poetisk sans vender sig fra dette «literaire» med modbydelighed, netop fordi det næsten altid er åndløst nok til at ville gælde for andet end nødvendig men tør bogormeprosa, netop

¹ Jeg giver sidetal efter særtrykket.

² 'Udsigt over den nordiske oldtids heroiske digtning', forord.

fordi det vil være poesi, eller endog et udkåret redskab til at genoplive den tid, da, for at bruge hr. docentens udtryk, «den nordiske ånd ret var i ånde» hos «det toneangivende folk», til «påny at væve ånden en fjederham», i fuld fortrøstning til, at væv er åndens vinger. Jeg skulde ikke have foretaget massen af «litterair-historiske» arbejder over æmner, hvor hovedsandhederne er udtalt, hvor væsenligt nyt om hovedpunkter ikke kan siges, men hvor man rigtignok kan slippe temmelig næmt til at tumle sig med andres tanker, uden ligefrem at afskrive deres ord; jeg skulde så meget mindre have foretaget disse arbejders tal, som det tildels er en stund siden jeg gav mig af med disse sager, og ydre forhold forbyder mig vidtløftigt arbejde hélt forfra, så jeg må nøjes med at bruge hvad jeg har fastholdt; jeg skulde ikke have tålt med, hvis det ikke var aldeles nødvendigt, at dog idetmindste én dansk, inden det bliver alt for sent, kommer til at gøre indsigelse mod snæversindet patriotisme på dette område, mod den litterair-historiske betragtning, som captain og docent Sv. Grundtvig endnu 1867 har optaget og pudset op. Havde jeg gennemlæst hr. docentens indsigelse straks, og havde jeg ikke haft andre ting for, så havde jeg ikke ladet vente syv måneder på modindsigelse.

Med hensyn til spørgsmål om «oldnorsk» siger hr. Grundtvig¹, at nordmanden Torgeir Avrådkoll «er den tap, hvorom hele det storartede mølleværk, hvis klapren lyder gennem hele Keyzers bog, i virkeligheden drejer sig». Alligevel får jeg ikke med denne tap at gøre. Møllerværket kan undvære den. Ikke ét af de æmner, jeg rører ved, har med Torger Avrådkoll at gøre. Jeg kan da lade tappen urørt. Det mærkes ikke, enten den sidder

¹ s. 26.

eller falder. Med hensyn til saga-efterretninger har Torger, der levede ved år 1000, halt noget at betyde, naturligvis kun for tiden indtil henved hans død. Hvad ellers de egenlige og mere historiske saga'er vedkommer, har hr. docenten intet føjet til hvad der var udrettet, såsom af Jon Torkelsson med hensyn til spørgsmål om nordmænds delagtighed i islændernes arbejde.

Lige så lidt behøver jeg at tage hensyn til det afsnit¹, hvor hr. docenten, som om han meddelte noget nyt og sit eget, taler om ethnographiske spørgsmål, uden at sige, at hans tidligere ytringer om slige ting skal rettes eller tages tilbage.

Hr. docenten lader de «norrøne», «oldnorske» spørgsmål være virkelig strid mellem den danske og den norske skole, særlig mellem N. M. Petersen på den ene, og Munch og Keyser på den anden side. Således forholder sagen sig ikke. Nordmændene har kun fulgt og udført Petersens lære. Den fører ind i det «norrøne», uundgåelig. Men det er heller ikke hvad jeg vil tale om her. Tildels har jeg talt om vedkommende æmner i mine 'undersøgelser til nordisk oldhistorie', og andre steder.

Med hensyn til oldsagn og oldkvad, æmnet for mine strøbemærkninger, er hr. docent Sv. Grundtvigs lære blandt andet følgende². Eddakvadene, der gennem mange århundreder kan have lydt «ord til andet» som i den islandske opskrift fra 12te århundred, er nødvendigvis ældre end andre kvad; de kan ikke være forfattede på samme tid som de andre lævnede gamle kvad; de kan ikke være islandske; de kan ikke være norske (undtagen Atlemål og

¹ s. 90 f.

² s. 40 f.; særlig 43, 77, 82-85; 57, 59, 68; 77, 78; 107; o. s. v.

måske Hymeskvæde); de er danske, eller dansk-gøtske, og stammer fra en «literair guldalder», en «dansk-gøtisk culturperiode», der falder sammen med «den ældste og mellemste jernalder» før 8de århundred¹. Denne «culturperiode» er [efter ægte «literair» tankegang] den nødvendige forudsætning for slige digtes tilblivelse. Denne «culturperiode» må nordmændene beskedent holde sig fra; de må ikke bilde sig ind, at de kunde haft «cultur» nok til formelig at lave Edda-kvad. De nyder endda vel megen ære, når hr. docenten tilkaster dem en «besøgelsestid»² af 2den rang bagefter den «litteraire guldalder»³, rang no. 1, som forbeholdes de danske, dog at disse viser utvivlsom upartiskhed ved at tillade gøterne adgang. — Disse Edda-kvad er alle aldeles sikker og eneste gyldig mythologisk kilde, dog at Sakse og angelsaksiske genealogier [!] kan afgive småbidrag. At bruge fortællinger i Snorres Edda som ligefrem mythologisk kilde er «en meget uvidenskabelig og overfladisk fremgangsmåde»; ifølge 'videnskabelig' og 'grundig' fremgangsmåde bliver netop slige fortællinger «norske», altså ikke værd at tage med. Fortællingen om Balder er lavet sammen af allehånde stumper fra forskellige «stadier». Herefter skal mythologien forbedres og göres 'videnskabelig', såsom: Hermod vises ud; for han nævnes ikke i de par kvad; og i angelsaksiske genealogier er der en Heremod blandt kongelige stamfædre⁴; Hød, Balders drabsmand, får sit syn igen; for blindheden,

¹ I 'udsigt' s. 22 siges, at «intet af heltekvadene (undtagen Gudrkv. III) er yngre end 9de årh.»

² s. 44.

³ s. 59.

⁴ I 'udsigt' s. 95 siger hr. Grundtvig omvendt, og rigtigt, at disse genealogier drager guder ind i kongeslægter.

«den står der ikke et ord om i Edda-kvadene», og hos Sakse [hvor hele historien er forvansket, og Hød ingen gud] kan han se; og «det er næppe mere urimeligt at tænke sig en blind tjenstgørende rommersk legionær end en blindfødt¹ Odins-søn» [tålt lige ud af selve mythologiens og poesiens ånd]. Mythologien bliver følgelig at indskrænke til hvad der læses på vers [den bliver lidt mager og tør på den måde]. — Heltekvadene i ældre Edda, med den på dem grundede vidtløftige Vølsungesaga, og den ligeledes af dem uddragne korte fortælling i yngre Edda, er «nordiske» sagn fra «den litteraire guldalder», dog at hr. docenten synes at være på vej til ikke afgørende at nægte måske en lille smule indflydelse fra de samme sagn hos tyskerne, uden dog på nogen måde at være så upatriotisk [som Sakse] at opgive disse sagn, som aldeles unordiske. — Dette er hoveddrag i hr. docentens lære. — Naturligvis er det den rette opfatning, som også hr. docenten følger, at sagn om Rolv Krage, Harald Hildetand, Regner Lodbrog, vel og om Frode, og måske Tyrving-sagnene, må være kommen fra Danmark til Norge og Island.

Som enhver straks ser, er dette den gængse danske synsmåde, tildels ens med N. M. Petersens og P. E. Müllers. Dog vilde det være uret at nægte docent Grundtvig originalitet. Han har ikke blot pudset op; han har skænket ny betragtninger, dels virkelig «for første gang», dels «for første gang gennemførte».

Hr. docentens ejendom er alt i alt følgende: 1) Den tanke, at netop særlig «den dansk-gøtiske culturperiode» er «den nødvendige forudsætning» for at fatte kvadenes til-

¹ End da en enøjet Odin, og en tjenstgørende Odins-søn uden højre hånd, og en fornem gud uden sværdet?

blivelse. Rigtignok har også andre literair-historikere naturligtvis en hel del om «cultur», «culturstørninger», «culturomvæltninger», «culturhistoriske phænomener», og sligt; men så plastisk er denne «litteraire» idé dog næppe trådt frem för; man har ikke forstået at «gennemføre» den. 2) Nordmændenes formelige bestemte fjærnelse fra «culturperioden», og tilmed fra visedigtningen¹; det har aldrig för været «gennemført»; jeg tror bogstavelig, at det aldrig har faldet nogen ind för. 3) Endelig er hr. docenten, så vidt jeg véd, første mand til at opstille og «gennemføre» adskillelse mellem mythologiske kilder på den måde, at kvadene tilhobe fremstiller den ældste og mellemste jærnalder «dansk-gøtiske» forestillinger, men fortællingerne i yngre Edda en kristen tids, 13de århundredes, fordrøjede «allegorisk-eventyrlige» forestillinger, og det en norsk og islandsk opfatning, ikke den «dansk-gøtiske».

Det er nu klart, at dette sidste bliver «den tap, hvorem hele det klaprende mølleværk drejer sig», — den «tap» som alle melodierne i liren kræver som «nødvendig culturhistorisk forudsætning». Det hjælper dem ikke, at de er patriotiske, at de har københavnske sympatier at støtte sig til; endog «kritikkens», jeg mener avisernes, almagt bliver jordisk, for ikke at sige københavnsk, og kan ikke frælse dem fra at snurre istå.

For disse fortællinger er jo, idetmindste for en stor del, «norske», efter hr. Grundtvigs eget ord. Viser det sig nu, at hvor dé går hen, tar de kvadene med sig, så er alt ruineret. For så må jo nordmænd have været istand

¹ Se bl. a. s. 98-99. Ytringer hist og her, der kunde synes mere broderlige, må kun tages som tegn på hr. docentens gode hjærte, som almindelige, ubestemte, tilsyneladende, i sammenhængen umulige, høfligheder til nordmændene, som selvmodsigelser.

til at lave Edda-kvad, og det uden den «nødvendige forudsætning», uden den «culturhistoriske» ene og alene «dansk-gøtiske» forskole; den må de jo, hvad ikke har undgået hr. docenten, ikke have været med i, da de jo isåfald netop kunde have gået lige hen og lavet viserne, og endda, efter norske nordmænds manér, foretrukket dem for danske viser, ja endog været uforbederlige nok til at tage deres egne med op til Island, og nedskrive dem der, og måske forinden føje en og anden ny til, ligeledes af eget, om end islandsk fabricat, hvad altsammen er noget, som iforvejen forbydes. — Hvortil nordmændene ellers meget høflig kunde sige, at viserne er rigtignok ganske kønne, men ikke nær kønne nok til den «dansk-gøtiske culturperiode og literaire guldalder», og at de for den sags skyld netop må være norske.

Det er klart, at docent Grundtvig i det aller mindste må have større afstand mellem «viserne med den ældste og mellemste jernalders dansk-gøtiske forestillinger» og så «de norsk-islandske forvanskede allegorisk-eventyrlige fortællinger fra 13de århundrede», end mellem viserne og Sakse, hvem han jo giver forrang som mythologisk kilde fremfor fortællinger i Snorres Edda. Og hvorledes de ynkelige stumper af mythologi hos Sakse ser ud, med guder gjort om til mennesker, ny navne, tildragelser og ånd aldeles forandrede, det behøver jeg vel ikke at spille ord på. Lad os derimod, siden det kun skal være småting i første bedste orden eller uorden, begynde med at se, ikke «grundig», læseren behøver ikke at skræmmes, men et øjeblik på

Fortællinger i yngre Edda.

Den om Vølsunger og Gjukunger hører ikke til mythologi. Den lader hr. docenten ikke hvile på særlig norsk-islandske

forestillinger fra 13de århundred. Den er jo åbenbart et kort, hurtigt, klart uddrag af Edda-kvad om Vølsunger og Gjukunger. Den gör viser om i prosa, således at spor af viserne, vers klingende gennem prosa, ikke så let opdrives. Det samme ses i fortællingen om Frø, Gerd, og Skirne: den er kort, frit og flot, uddrag af Edda-kvadet Skirnesmål, hvoraf tilsidst medgives en strophe. Det samme ses fremdeles i alt om verdens udseende, om Asgård, om verdens undergang, om ny verden; det er tilhobe, et par småting fra regnet, uddrag af lævnede kvad, især Vølvespå, Vavtrudnesnål, Grimnesmål.

Nu skal der da noget til at tro, at det forholder sig anderledes med resten. Der skal noget klækkeligt til at bevise, at den nu ikke hviler på «dansk-gøtiske» kvad, men på aldeles afvigende kilder. Der skal noget mer end en rommersk legionær til at skaffe Hød synet, noget mer end «allegorisk-eventyrlig» til at ødelægge fortællingerne om Tor; ja endog det truende «meget uvidenskabelig og overfladisk» forslår måske dog ikke til at jage Hermod på porten.

Har forfatteren til yngre Edda fulgt to slags kilder endnu uforeneligere, end Sakse og kvadene vilde være? Bærer han sig ad som kritikeren Johan Ludvig Hejberg, der skrev mytologi «efter Edda og Øhlenschläger»? Står han med det ene ben i den ældste og mellemste jernalder nede i Danmark, med det andet i 13de århundrede på Island? Har han dels uddraget og, alt efter sin forstand, sammenpasset Vølvespå, Vavtrudnesmål, Grimnesmål, Skirnesmål, Øgesgilde, Hyndlasvise; Håvamål, samt fem seks tabte gudekvad, hvoraf han fremfører vers, og dertil heltekvad om Vølsunger og Gjukunger, dels gengivet almueeventyr fra sine egne omgivelser? Har han

taget fortællinger om Vølsunger og Gjukunger, om Frø og Gerd, om Ragnarok, om verdens ophav, m. m., af kvadene, og resten fra almueeventyrene?

Lad os tage fortællingen om Balders død. Den er efter hr. docenten et kørsammen, «en sammenløben rest af indholdet af kvad fra forskellige stadier»¹. Den bliver norsk eller islandsk, da hr. Grundtvig har gennemskuet, at 1) Høds blindhed 2) Balders bålfærd 3) Hermods Helfærd², altså hele historien i den skikkelse, er uægte og ikke «dansk-gøtisk», så de ommældte «kvad fra forskellige stadier» må være fra den senere norske «besøgelsestid», eller islandske, og må ikke være ensartede med Edda-kvad; for har nordmænd lavet nogle af den sort, så kan de have lavet dem alle; og så får sandsynlighed for, at de netop har lavet de optegnede, at gælde, og kan aldrig svækkes, endsie modbevises. — Nu fremfører hr. docenten selv de steder, hvor Balder nævnes i lævnede kvad, i Vølvespå, Vegtamskvide, Øgesgilde, Vavtrudnesmål, Grimnesmål. Og de modsiger aldrig fortællingen, hvortil må føjes, at Skirnesmål stadfæster bålfærden og ringen Drøpnes nedlægning på bålet; ligesom Vavtrudnesmål, Vølvespå, og Vegtamskvide stadfæster bålfærden; og Øgesgilde Nannas død, idet hun ikke er med dér. Hvorledes i al verden går dét dog til? Stemmer kvadene lige så nøje eller bedre med Sakse? Hvorledes kan de mange «stadier» passe sammen? Hvorledes får Snorre, eller hvem det er, dem til at stemme? han som ellers forgæves prøver at forlige kvadene, når de er uenige (som om tilstanden efter Ragnarok). Nej, af alle kilder til Baldersmythen har netop denne for-

¹ s. 83.

² s. 84-85.

tælling forrang. Kvadene, hvor Balder omtales, er alle, (undtagen Skirnesmål) af dé afledte arter, der kom i mode, da man blev ked af evindeligt at høre de gamle simple kvad af den art som Trymskvide, eller som Skirnesmål¹. hvor indholdet gives ligefrem, ikke forudsættes fuldkommen bekendt og tilgavns indøvet, således som i repetitions- og examinations-kvadene, oversigtskvadene, hvor sangeren viser sine kundskaber, og forudsætter, at tilhørerne kan læctien. Fortællingen hviler netop ikke på oversigtskvad som Vølvespå, eller katekisationskvad, som Vegtamskvide, men på et kvad af den slags som Skirnesmål. Slige, og endnu mer de af form som Trymskvide, har, særegne omstændigheder fraregnet, forrang for dem, der træder frem med fingeret forudsigelse eller væddekamp, for i ny form at give opbrugte æmner. Fortællingen har altså forrang for de lævnede kvad. Og hvorledes kan man falde på at tvivle herom? Kommer ikke ved slutningen af fortællingen, aldeles som ved den om Frø, Gerd, og Skirne, slutningsverset citeret, og i alle udgaver trykt som vers, det bekendte

Þökk mun gráta

þurru tárur

o. s. v.

Og yderligere, til overflod, skal det træffe, at versene (hele tiden *ljóðaháttr*) klinger igennem lydeligere end i nogen anden fortælling; ingen anden fortælling er så nøjagtig som denne; såsom

Þá mælti Frigg: eigi munu vápn eða viðir granda Baldri;

¹ Jeg siger dermed ikke noget om overordenlig høj ælde for Skirnesmåls, ikke engang for Trymskvides vedkommende; jeg taler kun om arternes ælde. Naturligvis er der altid rimelighed for, at kvad af ældre art er ældre end de af yngre art.

eiða hefi ek þegit af öllum þeim. Þá spyr konan: hafa allir hlutir eiða unnit at eira Baldri? Þá svarar Frigg: vex viðarteinungr fyr austan Valhöll; sá er Mistilteinn kallaðr; sá þótti mér ungr at krefja eiðsins. o. s. v.

Hvem hører ikke versene, som:

Eigi munu hánum vápn	Ej monne ham våben
eða viðir granda;	eller vedd skade;
af öllum hefik eiða þegit.	af alle har jeg eder fået.

Hafa eiða unnit
allir hlutir
[ey] at eira Baldri?

Viðarteinungr vex
fyr austan Valhöll;
sá þótti ungr at krefja eiðs.

Því at ek¹ sé eigi,
hvar er Baldr;
ok þat annat, at vápnlauss em ek.

Han var dog nok ikke «tjenstgørende»; og han var nok dog blind, enten han var født blind eller ej. Ialtfald bliver

¹ Staven står såre tit i stedord, biord, forholdsord, m. m.:

jafngörla sem ek (Øgesgilde 21).

armar lýstu
en af þaðan (Skirnesm. 6).

alla menn yfir (Vavtr. 37).

jötna görðum í (Skirnesm. 30).

árstraumr þykkir
of mikill (Grimnesm. 21).

det noget tvivlsomt, om hr. docentens kritik i dette tilfælde hører til den såre sjældne slags, der skærper synet, eller endog kan gøre blinde seende. Jeg for min del vil lade de blinde blive ved at være blinde, og undskylder mig med, at «kritikken» plejer at løse den opgave at gøre de seende blinde. — Men der er fler vers, såsom:

Þá er fallin var Baldr,
féltusk hendr
svá ok orðtök ásum;
sá hverr til annars;
váru[m] með einum hug
til þess er [v]unnit hafði verkit.

Hverr er sá með ásum,
er eignask vili
allar ástir mínar,
[ástir] ok hylli, [?]
ok á Helveg vili riða,
ef hann. fái funnit Baldr.

Vildu goðin fram setja,
ok göra á
bálför Baldrs.

þrúðgelmir	
var þess faðir	(Vavtr. 29).
ef górásk þarfar þess	(Skirnesm. 36).
ossum rönnum í	(Skirnesm. 14).
ólvi bergja	
léztu eigi mundu	(Øgesgilde 9).

Var borit á skip
lík Baldrs;
sá þat Nanna, Neps dóttir.

Borin var hón
á bál [út],
ok slegit eldi í.

Fyrstr fór Óðinn,
með hánum Frigg ok valkyrjur,
svá ok hrafnar hans;
Freyr reið [?] galti
Gullinbursti,
Heimdalr hesti. [?]

Níu nætr
[niðr] reið ek [þaðan]
dökkva dala ok djúpa.

Móðgunnr er nefnd sú mær.

Riðu fimm fylki
inn fyrra dag.

Hví riðr þú hér
á Helveg?

Hvart hefir þú sét
á Helvegi Baldr?

liggr niðr ok norðr.

Illjóp sá hestr
svá hart yfir grind,
at hvergi kom hann [hófum] nær.

Sá ek þar
 í öndvegi sitja
 Baldr bróður minn.

Ef allir hlutir
 í heimi hann gráta,
 skal hann fara til ása aptr;
 enn ef við mælir nökkurr,
 eða vill eigi gráta,
 þá haldisk hann með Helju.

Sendi Frigg ripti
 ok enn fleiri gjafar,
 Fullu fingrull.

Þökk mun gráta
 þurrum tárur
 Baldrs bálfarar;
 kviks né dauðs
 nautkak karls sonar;
 haldi Hel því er hefir.

Så stærkt kommer versene næppe frem i andre fortællinger. Lige efter kommer den om Lokes fængsling, med laksen, der løber mellem hav og fos. Den har da sit slående norske eller islandske mærke. Docent Grundtvig har jo ikke imod, at lade fortællinger være norske. Jeg tror ikke han taler særlig om denne. Hentydningerne i Vølvespå, Vegtamskvide, og Øgesgilde stemmer atter fuldstændig med fortællingen. Og uagtet fortællingen er norsk, hviler den nok på et kvad af form som Trymskvide (*fornyrðalag*); om de stave, der findes, ikke fører til

så klingende vers som tit i fortællingen om Balder, så kommer det vel af, at ordene er mindre vel fulgt; som

fal sik í fjalli

[Loki] í laks
líki brá sér,
ok í Fránangrs forsi
falsk hann [þá].

Hugsaði fyr sér,
hverja vél
til mundu fiona
í forsi hann at taka.

Enn fyrir
Loki fór;
legsk niðr milli steina;
drógu net yfir;
kendu þeir,
at kvikt var fyrir;
fara í annat sinn
upp til fors.

Nu de fire fortællinger om Tor, dem hr. docenten kalder «norske» og «allegorisk-eventyrlige» (altså det sidste i anden betydning end alle myther). Kunde nogen af de fire mistænkes for at være rent prosa-eventyr i sen form, måtte det være den om 'østerfærden' til Udgårdeloke. Men nu stadfæstes den netop, og det i særlige træk, ved de to viser, som ene blandt alle et øjeblik kunde friste til mistanke om dansk oprindelse, Øgesgilde og Hårbardsvise. I begge nævnes den forsmædelige 'østerfærd' og opholdet i handsken, i Øgesgilde tillige de hårde bånd om Skrymes madpose,

og proviantnøden. Endvidere kan ikke tvivles om, at et kvad af form som Trymskvide ligger til grund; såsom:

Vígði hann stökur;
stóðu upp hafrar;
var annarr haltr
eþra fæti.

Herði han hendr
at hamarskapti.

Báðu sér friðar,
buðu at fyrir kvæmi
allt þat,
er áttu þau.

Sefaðisk hann,
tók í sætt börn þeirra,
er ey þjóna Þór,
Þjalfi ok Röskva.

Batt alt i bagga,
á bak sér lagði;
steig um daginn
heldr stórum.

Stóð hann upp,
[steig fæti at];
reiddi han hamar
hart ok títt,
ljóst hánum ofan
á hvirfil miðjan;
sökk hamars muðr
í höfuð djúpt.

Miðnátt er nú,
ok en mál at sofa.

Hljóp at hánum,
ok hamar reiddi,
ljóst á þunnvanga¹,
er vissi upp.

þola kögursveinum
köpryrði.

Meiri muntu vera,
enn mér lízk þú.

Sá skal ganga
á golf fram,
er Logi heitir,
ok sín við Loka freista.

Hljóp köttr grár
á golf hallar.

Lágr er Þórr,
ok [heldr] lítill.

Sjám fyrst;
hvar er fóstura mín?
kallið hingað
kerling Elli;
fáisk hann við hana;
fellt hefir hún menn,
er eigi mér litusk
ústerkligri.

¹ Staven kan stá i 2det sammensætningsled, t. e.:

Ofrgjöld fá	
gumna synir	(2 Sigurdkv. 4).
myni þér ógott um gala	(Øgisdr. 31).
óleiðastan lifa	(Skirnesm. 19).
einvaldi vera	(Fávnesm. 38).

Gékk í höll
gömul kerling.

Svá fór enn
fang þat;
knúðisk hann at fangi;
því fastara stóð hón;
varð hann lauss á fótum,
ok eigi lengi,
áðr féll á kné
fæti öðrum.

Eigi mun Þórr
þurfa at bjóða
fleirum mönnum
fang á höll.

Þar er þú sátt
setberg hjá höll,
þrjá dala,
einn djúpastan.

Engi hefir orðit,
ok engi¹ mun verða,
at eigi komi elli
öllum til falls.

¹ Samme ord eller ordrod til to stave er hyppigt:

Vel keypts litar
hefi ek *vel* notit. (Hávam. 107).

Heill þú farir,
heill þú aptr komir (Vavtr. 4).

Mál er at *þylja*
þularstóli at (Hávam. 111).

Fortællingen om Tor og Gerrød medgiver ligefrem to vers af det kvad, den uddrager, et kvad i *ljóðaháttr*. Til begyndelsen af fortællingen, historien om Lokes uheldige flyvetur, kunde man måske falde på, at forfatteren tillige havde brugt kvad af form som Trymskvide (*fornyrðalag*):

Eigi hafði hann Mjöllni,
eða megingjarðar,
eða járngreipr;
enn því olli Loki.

Flaug sér at skemta
með valsham Freyju.

Settisk á höll,
sá inn umm glugg.

Leit í móti
ok mælti þá,
at fuglinn skyldi taka,
ok færa hánun.

*Sá ek ok þagðak,
sá ek ok hugðak* (Hávam. 111).

*Sigrúnar þú skalt rísta,
ef þú vilt sigr hafa* (Sigrdr. 6).

*Ræð ek þér nu Siguiðr,
enn þú ráð nemir* (Fávnesm. 20).

*Annarr of nætr sefr,
enn annarr of daga,
ok kemsk þá vætr, ef þá kom* (Fjølsvm. 16).

*Báðir vit komumk,
eða okkr báða tekr* (Skirnesm. 10).

Beindi hann flug,
 spyrndi við fast¹;
 váru þá fœtr
 fastir [at . . .]

I fortællingen om Tor og Rungne er (som i den om Vølsunger) stave (som: *lopt ok lög; jafngóðr með jötnum;* o. a) sparsomme; vers kan ikke let uddrages, uden det skulde være:

Ásgarði mun ek sökkva
 ok öll guð drepa,
 nema Freyju ok Sif
 mun ek fœra heim.

Ása öl
 mun ek allt drekka.

¹ Stav kun på sidste tonestavelse er hyppigt:

Heldr þú hana eina látir med ása sonum	(Øgesgilde 1).
Í Gýmis görðum ek sá ganga	(Skirnesm. 6).
nær þú á þingi munt inum þroska	(Skirnesm. 38).
En þeim sjálfum Sigrún ofan	(1 Helg. Hund. 30).
Skríðiat þat skip er und þér skríði	(2 Helg. Hund. 30).

Ellers kunde i linjerne ovenfor *flug* og *fast* også stilles forrest.

Norðan hefik vaðit
 yfir Eli-vága¹;
 bar ek í meis
 á baki Örvandil
 ór jötunheimum;
 ok þat til jarteikna

Men den stadfæstes i Øgesgilde og i Hårbardsvise, hvor stenhovedet omtales. Fortællingen har intet, som kunde vække mistanke, aldeles intet særlig «allegorisk-eventyrligt». Den er i smag med alle Tors-sagn, såsom dem i Trymskvide og Hymeskvide.

Fortællingen om Tor og Hyme har i og for sig intet mistænkeligt. Men den afviger stærkt fra Hymeskvide. Men atter her får fortællingen forrang for det lævnede kvad, der åbenbart er fra meget sen tid, stygt, upoetisk, klangløst, aldeles forskelligt fra de andre i tone, stil, og udtryk, fyldt med kunstige omskrivninger, 'kenninger', uskikket til mundlig overlevering gennem lange tider, uden det netop skulde være på Island, under de særlige, mere 'litteraire', forhold.² Det er vel snarest forfattet på Island. Det kræver enten, at fiskeriet falder för 'østerfærden', eller at Tjalve og Røskva ikke var med på 'østerfærden'. Begge dele bliver forvanskning. Det forbinder rimeligvis med urette fiskeriet med kedelhentningen, og skiller rimeligvis med urette uheldet med bukken fra østerfærden. Det taber netop i vægt ved at Snorre ikke følger det. Han har vistnok brugt et andet kvad, et af ægte folkelig form, og

¹ Smlgn. note s. 243, 246.

² N. F. S. Grundtvig kalder det: «en sildefødning, surøjet, svulstig, og smagløs, omtrent som Ravnegaldret». Selv docent Sv. Grundtvig ytrer sig ikke aldeles uvillig til at holde det for norsk.

af samme slags som Skirnesmål; vers klinger vistnok igennem, såsom:

lítill mun at þér
liðsemd vera,
er þú ert ungmenni eitt.

á vaslir erum komnir,
er vanr emk at sitja,
ok draga flata fiska.

færði hann á lopt;
falmaði þá
jötunn agsaxi til.¹

sökkðisk í sæ.

lifir ok liggr í umsjá. [?]

setr við eyra Ými.

De andre fortællinger mindes jeg ikke, at hr. docenten omtaler særlig. Den om Suttung stadfæstes af Hávamål, og vel også ved udtrykket *sónar dreyri* i Hyndlas vise og andre steder²; den om Tjasse af Øgesgilde; den om borgbygningen af Vølvespå og Hyndlas vise; den om Fenre af mangfoldige hentydninger, især i Vølvespå og Øgesgilde; den om klenodjerne ved hentydninger i Grimnesmål. Også

¹ Denne versart kan ikke let ventes i fortælling i digterens egen mund (se dog Vavtr. 5). Verset her kunde på en eller anden måde tænkes lagt i munden på en af digtets personer.

² selv om det lejlighedsvis bruges på misforstået måde, med forglemmelse af, at det egentlig betyder: drik af karret Són.

i disse fortællinger træder hist og her versene frem, som i beskrivelsen af lænken Glépne, der er et velbekendt også andetsteds overleveret vers; eller scenen, hvor Lokes læber rimpes, hvori stave træder frem, såsom:

dæmdu þeir, at dvergr ætti; . . bauð Loki at leysa höfuð; . . er hann vildi taka hann, var hann vits fjarri; . . Loki átti skúa, er hann rann lopt ok lög; . . vildi höggva af Loka höfuð; . . hann átti höfuð en eigi hals; . . vil stinga rauf ok rifa saman; . . betri er alr bróður míns; . . rifjaði saman, ok reif ór æsunum . .

Selvfølgelig er der enkelte småoverensstemmelser mellem fortællinger og kvad, ligesom mellem kvad indbyrdes, som når det i fortællingen er Odin, men i Hårbardsvise Tor, der kaster Tjasses øjne på himlen. Men i det tilfælde, hvor der er væsentlig strid mellem fortælling og kvad, nemlig i historien med Hyme, der har netop fortællingen forrang. At Hårbardsvise skulde have forrang for fortællingen, er ligeledes alt andet end en afgjort sag. Også mellem kvad indbyrdes indtræder væsentlig, og langt væsentligere, strid, som, mellem Vølvespå og Vavtrudnesmål, om tiden efter Ragnarok¹.

Der kan da aldeles ikke være tale om modsætning mellem kvadene under ét og fortællingerne under ét, endsie om modsætning af den art, som hr. docentens lære kræver. Den falder sammen. »Tappen» kan ikke holde. Fortællinger og kvad danner som mythologiske kilder én tætsluttet masse. De giver norsk mythologi. Men den kan ikke have været væsentlig forskellig fra den danske, ja den var som bekendt ikke så overmåde forskellig fra den tyske.

¹ Herom har jeg talt i min gudelære og Edda-oversættelse; smlgn. Hamiltons nordiske tidsskrift, årgang 1867, s. 649.

Norsk og islandsk natur

træder, som bekendt, tydelig frem i kvad og fortællinger.

Docent Grundtvig lader sig ikke skræmme af så lidt. Har digterne fjældland for øje, henviser han til Møns klint og Kullen!¹ Det gælder blot om altid at svare noget.

Det er sandt, at den blotte nævnelse af fjælde ikke altid i og for sig kan bevise, at et kvad er norsk eller islandsk (svensk har vi aldrig grund til at tænke på). En dansk kunde tale om fjælde, når han talte om Norge. Det er rimeligt, at danske ligesom norske tænkte sig Jættehjem som bjærgland. Men fjældnaturen træder frem på sådan måde, at ingen uhildet vilde falde på andet end at høre nordmænds eller islænderes røst. «De våde fjælde», «de mørke lier», «de bratte fjældkløfter», «ørne, der fisker mellem fjælde», «fosserne», «laks i fosserne, mellem fos og hav», «fyrr», «birk», «jökler», «de glymmende (drønende) jökler», «hede kilder», mødig færd «ad fjæld og fjord», «at hente rensdyr på glatte tøfjæld», alt det hæver enhver tvivl. Aldrig står Sælland eller Jylland for øje; aldrig bøg, rugmark, klitter. Altid Norge og Island.

Blandt gudekvad har Vavtrudnesmål, Trymskvæde, Vegtamskvæde ingen bestemt fingerpeg af denne art. At Trymskvæde omtaler bjærge, kan ikke regnes så nøje. Prosa-indledningen til Grimnesmål, der vel er uddrag af tabte vers, taler om en 'helle', d. e. fjældhule. Vølvespå har fosser, og örnen, der fisker mellem fjælde, og de hede kilder; disse peger til Island. Hymeskvæde taler om Jættehjem, men med åbenbar norsk eller snarere islandsk indbildningskraft: «glymmende jökler», *hölkni*, *hreyssi*, *holtrida*

¹ s. 75 f.

hverr, hraunhvalir, háfjall skarar, og ordet *hreín-galkn*. Skirnesmål har «de våde fjælde»; dette også ellers stående udtryk peger til Norge, og mest til vestsiden. I Øgesgilde «skælver alle fjælde» ved Tors nærmelse; altså bor Øge ikke på nogen dansk ø. Tors proviant i Hårbardsvise, bar havre¹ og sild, peger ikke nærmest til Danmark.

Håvamål har det aldeles afgørende «fare ad fjæld», «fare ad fjæld og fjord», og i indskuddene «hente rén på tøfjæld».

At Helge Hjörwardsönskvad omtaler Norge som fjældland, er uvedkommende, da enhver dansk måtte vide, at Norge var fjældland.

I de andre Heltekvad er scenen Danmark, og andre Østersølande, og Tyskland. Den blotte nævnelse af tyske bjerge («Rinens fjælde») viser kun kendskab til virkeligheden. Men norsk natur må ikke komme frem. Fjælde i Danmark og Nordtyskland må ikke være. For isåfald er digtene aldeles uimodsigelig forfattede af nordmænd og islændere, der glemte virkeligheden, som de forresten godt kendte. Nu «springer laksen over manganen fos» (Sigurdkv. II); Svipud og Svegjud flyr «ad duggede dale og mørke ller» (Helg. Hund. I); Gudmund klatrer «i bratte fjældkløfter» (Helg. Hund. II); Gudruns sønner drager «over de våde fjælde» (Hamdesm.), Sigurd «over rimslagne fjælde» (Fávnesm.); Brynhild spaserer ene «mellem is og jökler» (Sigurdkv. III); Gudrun vil så gerne «brændes som birkeved» (Gudr. II.), hvor en dansk dame snarere havde tænkt på bøgebrænde eller tørv; Gudrun ligner sig selv ved «en fyrr uden kviste», hvad en dansk dame eller dansk digter

¹ Således oversættes *hafra* her af alle; han havde heller ikke ellers bukkene i madposen.

ikke vilde sagt for alt i verden; Vølund bruger fyrrebrænde¹. Man må virkelig undskylde nordmændene, når de ikke i alt dette ser slående prøver på dansk phantasi.

At versene i første del af Hervars saga, der gerne oprindelig kan være danske, ikke har andet end hvad der kan passe på Danmark, beviser ikke noget, da scenen er Danmark (Samsø), som nordmændene kendte.

Rigsmål, der udelukker sig selv fra Danmark, fra «Dans» land, som omtales som fremmed land, har «rejse over rimslagne fjælde», er altså norsk (eller islandsk).

Sprogform.

I Island og dele af Norge blev forlyd *vr* til *r*, vel omtrent fra 10de århundred af. I dele af Syd-Norge siges endnu *vr* (*vrang*, *vrei*²).

r for *vr* i 'stave' er da afgørende bevis for norsk-islandsk oprindelse og sen tid, men et bevis, som ikke kan blive hyppigt i viserne, da kun meget få ordrødder begynder med *vr*, og af dem kun forekommer fem eller seks i alle kvadene tilsammen.

vr i «stave» er selvfølgelig ikke bevis for dansk oprindelse eller gammel tid. *vr*, og *r* for *vr*, i samme kvad viser nærmest overgangstid (10de årh.), medmindre vers er optaget fra ældre digte, eller ældre ordformer er brugt ved vilkårlig efterligning af ældre brug², som i Sol-

¹ «*Svipjóð*» i prosainledning til Vølundskvadet er vel ugyldigt: snarere kunde det være *Þjóð*.

² «Nú er þat kallað vindandinn forna í skaldskap; því at þat er nú ekki haft í norrœnu máli» — d. e. «Nu kaldes det gammel *v*-udtale i skaldskap; ti i norrøn (norsk) tale findes det nu ikke» — siger Olav Hvitaskald i Ullæggene til Snorres Edda: han giver et eksempel, som han henfører til Egil Skallegrimsón:

vröngu varar gunnis

sangen¹, fra senere kristen tid, hvor [*v*] *reiðiverk* og *vunnit* rimer sammen.

Da der ikke behøves tre stave, må der ikke tages hensyn til vers som²

reiðr varð þá Vingþórr
er hann vaknaði.

ráku þeir vandstyggva
völlu algræna.

(hvor *reiðr* og *ráku* ikke behøver at have den ældre udtale *vreiðr* og *vráku*).

Det afgørende og sildige norsk-islandske mærke findes i det mindste i følgende viser:

Hávamál 106	[V]Rata munn létumk rúms um fá.
5 ³	Vits er þörf þeim er víða [v]ratar.
17	Sá ein veit, er víða [v]ratar.
Alvismál 6	Vingþórr ek heiti, ek hefi víða [v]ratat.
Grimnesmál 32?	[V]Ratatoskr heitir íkorni, er renna skal.

Når han siger, at *vr* kun høres i dansk og tysk (•þvíat þýðerskir ok danskir menn hafa *v* fyrir *r*•), og ikke i «norrønt mál», så er det ikke sandt for hele Norges, men kun for den største del af Norges, samt for Islands, vedkommende.

¹ Det norske «*Draumekvæ'e*» er ikke samme kvad; den ene forfatter behøver ikke engang at have kendt den andens digt.

² s. 71.

³ I 5, 17 og Alv. 6 vilde ved udtale *vr* komme en stav formeget i 2den linje, hvad rigtignok ikke er aldeles uhørt.

Gripesspá 26	Vilkat ek [v]reiði ríks þjóðkonungs.
36	[V]Ratar görliga (hratar?) ráð Sigurðar.
49	Mun fyr [v]reiði rík brúðr við þik.

Atlemál

hr. Grundtvig har nævnt 4 eksempler (s. 71),
og regner derfor dette kvad for norsk.

Øgesgilde	} [v]róg, [v]rægja, se exemp- lerne hos docent Grundtvig s. 72; jeg holder dem for bevisende, skönt også svensk har röja ¹ .
Helge Hjörv.	
Helge Hundingsb. II	
Sigrdrífumál	
Atlekvide	

Dette er særdeles meget efter omstændighederne, da forlyd *vr* er så sjælden². Eksempler, seks gyldige, på det modsatte, *vr* i [v]reidr og [v]reka rimende med *v*, giver hr. docenten (s. 71) fra: Hávamál, Vavtrudnesmál, Øgesgilde, Fávnesmál, Atlekvide. Altså findes begge dele sammen i det mindste i Hávamál og Øgesgilde, foruden Atlekvide, hvortil endnu må føjes Sigrdrífumál, da v. 27 har: *hvars skulu [v]reiðir vega*, som bliver 7de eksempel, (om der er fler, véd jeg ikke).

I Hårbardsvise bruges vedhængt kendeord tit, omtrent som i islandsk prosa. Den er altså meget ung. De andre (såvelsom »skaldekvad») afholder sig næsten altid fra dette kendeord, hvad dog ikke i og for sig viser høj ælde, da poetisk stil skyr kendeordet. — Også Øgesgilde har

¹ indkommet i cancellistil fra Norge i unionstid? eller fra de nord-svenske provinser med norsk befolkning?

² Er det sikkert at *rök* i *rökstóll* (Vølvespá; rim: *regin*) kommer af *rekja*, og ikke af [v]reka?

alt andet end gammelt præg, skönt den vist er langt ældre end Hårbardsvisen. I dem begge forsømmes stavene somtid. Altså kan ikke bevises, at de har optaget vers fra langt ældre (eller fra tyske) kvad i

Hårb. 24 Óðinn á jarla
er í val falla.

Øg. 10 Ristu þá Viðarr,
ok lát ulfs föður.

hvor stavrim vilde kræve *Vóðinn* og *vulfs*; stavene kan netop være forsømt¹. — Hvis alle viserne havde været overleveret «ord til andet» som i den skrevne form gennem «mange århundreder», lige fra «mellemste» eller endog «ældste jernalder», måtte slige eksempler som disse to findes allevegne, ikke at tale om andre ting, som så måtte findes.

Vølvespå har ord komne fra latin: *tafla* (*tabula*), *dreki* (*draco*); ligeså Völundskvide: *gim* (*gemma*), der mulig også

¹ Næppe er stav i *er*. Ligeledes i Skirnesmål (v. 1), Hávamál (v. 21), Sólarljóð (v. 76, to gange) haves eksempler på forsømmelse af stavene i de to første linjer af den trelinjers halvstrophe. — I Øgisdrekka v. 14 haves eksempel på den frihed at forbinde de tre linjer ved én stav i hver:

veit ek ef fyr átán værak,
sem fyr innan emk
Øgis höll um kominn.

I Øgisdrekka v. 2 kunde lignende frihed synes brugt, dog med dobbelt stav i hver af de to første linjer:

ása ok alfa,
er hér inni eru,
mangi er þér í orði vinnr

men snarere skal vel *mangi* rettes til *engi* (næppe *orði* til *vorði*); så bliver strophen regelret, bortset fra tilsyneladende 4de stav i 2den linje, en ellers ikke just uhørt unøjagtighed.

er tilstede i Vølvespås *Gím-lé*? Det latinske ord *kalkr* (*calix*) forekommer i Hymeskvæde og i flere af heltekvadene.

Om et og andet ord i heltekvadene skulde være tysk (*berfjall: bärenfell?*) tør jeg ikke afgøre, men finder det mindre rimeligt.

Ved hjælp af navnene har man¹ for længe siden godtgjort, at Vølsunge- og Gjukunge- og Vølund-sagnene er lånt fra tyskerne. *Erpr* (der er to af det navn) er tysk form for *Jarpr* (jævnfør *jarpskamr* i Hamdesmål). *Hamdir* er taget af tysk form *Hamideo*, og vilde med nordisk form hedt *Hamþýr* eller *Hamtýr*². *Hlödvr* er fordrejet af tysk *Hlôdwic*, *Hluodwic*, *Ludvig*. *Sin-* i *Sin-fjötli* af tysk *Sindar-*, *Sintar-* (gammel-højtysk egennavn: *Sintarfizilo*). *Guthormr*³, der ikke synes at kunne være nogen nordisk form, er vel fordrejet af *Godomar*, og siden fra tyske sagn kommet i brug i Norden. *Jónakr* lyder unordisk og er måske fordrejet af en tysk form, der svarer til det nordiske navn *Ónarr*. Forholdet mellem *Sigurd* og tyskerens *Sigfrid*, *Vølund* og tyskerens *Weland*, *Wieland*, viser lån fra en af siderne; altså, sammen med de andre navne, og fordi der overhovedet slet ikke bliver tale om, at disse sagn kunde være lånt fra Norden til tyskerne, kommer også disse to til at vise lån fra tyskerne til Norden. *Vølundr* vilde, hvis det ikke var lånt, på tysk hedt *Waland*, og *Sigurd* i samme tilfælde *Sigwart*. Ikke få hidhørende navne, som *Welisung*, *Nibelung* (*Nebelong*), *Sintarfizilo*, *Wieland*, *Sibicho*, *Heimo*, *Schade*, *Brede*, har været, og er tildels endnu,

¹ J. Grimm, Müllenhoff, Raszmann.

² Jvnfr *Angantýr* med oldengelsk *Ongenþeow*.

³ Forskelligt fra det ægte nordiske *Guðormr*, *Gormr*. — *Guthormr* skrives også *Guttormr*.

i virkelig brug hos tyskerne, uden tillige at være det hos skandinaverne¹. — Sprogforholdet er i denne sag aldeles afgørende.

Form, fremstilling, stil, udtryk, m. m.

Brug af de to oprindeligste versarter (*fornyrðalag*, *ljóðaháttr*) beviser ikke i og for sig høj ælde. Man blev ved at bruge disse former sammen med de yngre, der galdt i de slags kvad (hæderskvad), hvor forfatternavn fastholdtes. Solsangen (i *ljóðaháttr*) er først fra kristen tid, og sikkert ikke fra den allerførste kristne tid. 'Hrafnagaldr Óðins' er måske så ungt, at der slet ikke kan blive tale om det her.

Den noget strammere versform i Hymeskvide, hele formen og den slette tact i Hamdesmål, Atlekvide, og Atlemål (om man ellers vil kalde disse tre for vers), og endelig formen i Hårbardsvisen, viser hen til sen tid. — Jo senere et kvad er, jo mer følger norsk eller islandsk oprindelse af sig selv.

De kunstige søgte 'kenninger' (omskrivninger) viser altid sen tid. De råder i Hymeskvide og i heltekvadene (undtagen Vølundsvisen); Alvismål er en liste på 'kenninger', men ikke almindelige, og åbenbart parodierende. I heltekvadene kommer omskrivningerne² på en påfaldende, plump, smagløs, hensigtsløs måde, så man tydelig mærker, at digterne var vant til dem i digtarter, hvor de bedre passede, og at de netop på grund af vanen ikke kunde bare sig for

¹ *Hlöðvér*, *Ludvig* (*Guthormr*?) er indførte; vel også *Þjóðrekr*, og naturligvis formen *Didrik*.

² Som: *hrottameiðr*, *naddels boði*, *brynþings apaldr*, *hildimeidr*, *lindar vði*, *hörgefn*, *vdr gulls*, *mörk menja*, *eldr ormbeds*, *benvönd*, *eggleiks hvötuðr*, *hlöðjarmr Grana*, *rógmalmr*, *skókr bituls*, *geirnjörðr*, *dolgvíðr*, *gylfi*, *ægir*, o. s. v.

dem, hvor de aldeles ikke passede. De bedre af gudekvadene er fri for dem.

Også på andre måder viser stil og tone i flere viser til sen tid, som i Hymeskvide og Atleviserne, ogå, om end i noget ringere grad, i Hamdesmål, og 1ste kvad om Helge Hundingsbane. — Flere kvad, som Hamdesmål, 1ste Helge Hundings, 2det Gudruns, viser lyst til omstændelige lignelser og til beskrivelser, der ikke kræves af sammenhængen, men kun skal udmale; begge dele må regnes for yngre, og for tegn på dalende poetisk kunst. — I Vølvespå er der vel stænk af senere smag, såsom i

lætr hann megi hveðrungs
mund um standa
hjör til hjarta.

Docent Grundtvig forsikrer atter og atter, at Vølvespå er ældst af alle kvad¹. Det er aldeles ubevisligt, og ikke sandsynligt. Jeg for min del holder snarest til at tro, at den er forfattet på Island. Men ialtfald, til den ældste art digte hører den ikke. Den ældste art, eller de ældste arter, haves i to ganske ypperlige kvad, Trymskvide² og

¹ Når hr. docenten (s. 99 o. a. st.) lader selve mythologiens vækst kulminere i Vølvespå, så er det i alle henseender en misforståelse. Alt hvad Vølvespå omtaler, forudsætter den bekendt iforvejen. Heller ikke opfinder den ny sammenhæng mellem mytherne.

² Den har højst påfaldende ligheder med den danske og svenske kæmpeviser om samme æmne, og kan ligefrem ligge til grund for denne. Dermed er ikke bevist, at den i Danmark og Sverrig har holdt sig lige fra hedenskabet af. Netop hvis den eneste fortælling om guder i kæmpeviserform stammer fra det eneste virkelig gamle episke gudekvad opskrevet på Island, bliver der overvægt af sandsynlighed for, at visen er bragt ned af en islandsk skjald i middelalderen, og derefter omsat i kæmpeviserform. Ellers blev sammentræffet altfor besynderligt. At den i alt fald i Danmark er

Skirnesmål, hvor den enkelte mythe fremstilles ligefrem, og ikke forudsættes fuldkommen bekendt. At samtaleform er yngst af de to, følger af sig selv. Disse slags kvad har desværre ikke været meget i mode på Island. Islænderne holdt mest af de mere så at sige litteraire arter (i

indført i meget sen tid, tør slutes af den hårde medlyd i navnet Locke; i overleveret dansk form vilde han hedt Låge. Og da den svenske synes afledt af den danske, bliver indførelse fra (Norge eller) Island så meget sikrere. -- Det lykkes i det hele dårlig at at gøre kæmpeviser meget gamle. Hvis vi havde mange viser fra 12te århundred, måtte også en del af den mængde, Sakse kendte og brugte, være til endnu. Men vi må nøjes med at sige, at enkelte visers indhold stammer fra danske viser, som kendtes på Saksens tid. — Næppe havde jeg (tidsskrift for philologi IV 284) ret i at følge hr. Sv. Grundtvigs mening, at kæmpeviser alt i 12te århundred er ført herfra til Island.

Når hr. Sv. Grundtvig i sin nylig udgivne »videnskabelig-digteriske fornyelse» af 25 kæmpeviser tager steder af den svenske og sætter ind i den danske vise om 'Tor af Havsgård', ser jeg ikke, hvorledes dét bliver »videnskabelig» fremgangsmåde; »digterisk» bliver der i dette tilfælde ikke tale om. Jeg fatter heller ikke det videnskabelige eller digteriske i de talrige ordforandringer (t. e. v. 26: »at retten måtte have sin gang»). Lige så lidt öjner jeg, hvorfor en visudgiver vil gøre slige vilkårlige ændringer som hr. Grundtvigs t. e. i versene om de tre haner i visen om Åge og Else, eller give tilføjelser som hr. Grundtvigs t. e. til visen om Agnete; eller hvorledes netop slige ændringer og tilføjelser skulde være særlig gavnlige i gamle viser udgivne til »folkelæsning». Den interesse, de vækker som gammeldanske viser, kan kun tabe ved sligt. — Jeg kan ikke bare mig for at ytre, eller gentage et vistnok för udtalt ord: at de smagløse, eller plumpe, eller forargelige (og dem er der ikke mangel på), ikke at tale om de kedelige, ikke skulde udgives som »folkelæsning». Kun strængt udvalg af det allerbedste kan vinde og gavne mange læsere. Det går her som tit med gamle berömte sager: literairhistorikerne sløver folks naturlige sunde sans og følelse; de kræver lutter agtelse for og lutter henrykkelse over Eddasange, eller kæmpeviser, eller Shakespear, eller Holberg, eller Homer, o. s. v. Men modvirkningen kommer i tidernes løb. Sund sans og følelse lader sig dog lige så lidt bringes til fuld tavshed her som i historien om kejserens klæder.

mangel af bedre ord), repetitions- og katekisations-digte. Vølvespå er en såre sammentrængt, af en ægte digter gennemført, oversigt over hovedpunkter, given i form af propheti, på noget underlig måde, idet vølven enten meddeler Odin hvad han må vide, må mindes, og måske også forudse, bedre, eller også tiltaler alverden, hvad dog ellers ikke var spåkvinders måde, ligesom mytherne heller ikke vil have, at alverden skal vide alting. — Vegtamskvide prøver noget lignende, og urimeligt, med en enkelt mythe. Den tager ordret stykker af Vølvespå og Trymskvide; det viser med stor sandsynlighed, at Vegtamskvide er et sent islandsk øvelsesstykke. Når af de tre eneste på Island nedskrevne gudekvad i *fornyrðalag*, og i god gammel stil (ikke stil som i Hymeskvide), når af dé tre det ene låner af de to andre, så er det ikke let at tvivle om islandsk forfatterskab. Forfatteren har ret godt opfattet, hvad der var gammel stil; dog kan han ikke bare sig for en meget smagløs 'kenning' (*hróðrbarm*). — Den vittige, concise, ikke så meget smæde- som komers-vise, Øgesgilde giver fra et ejendommeligt, aldeles ikke kristent, men sundt, forstandigt, og tillige hélt lidenskabsløst standpunkt, oversigt over alle «svage sider» ved gudelivet, og lægger med lune og kunst sin håndfaste kritik (til dels indirecte) ind i gudernes snurrige ordskifte.¹ — Lyst til at lade kundskaber paradere gennem en foregiven 'senna' (ordstrid) har endvidere frembragt Hårbards-

¹ Ordstrid mellem Loke og guderne behøver imidlertid ikke nødvendig at være først opfunden af denne digter, skönt det unægtelig er urimeligt, om Loke bindes for sine uartigheder. Der kunde jo have været en ældre ikke ironisk men alvorlig mythe om en ordstrid, hvorved guderne fik vished for, at Loke var Balders 'rådbane'.

vise¹, et som helhed taget mat og intetsigende product, vistnok islandsk (etsteds låner den en linje fra Øgesgilde, eller en anden og fælles kilde); fremdeles det i sin art ypperlige Vavtrudnesmål; (og desuden Hyndlasvisen²). — Grimnesmål er et forråds-kammer, oplagssted, for allehånde enkelheder, kundskaber der på den måde skulde huskes; de enkelte dele kan være fra ulige tid. — Alvismål er parodi på hele denne 'litteraire' og vel især islandske retning.³

Ligesom i de smukke og virkelig nordiske lævninger af kvad i første del af Hervarssaga, og i de ligeledes ægte nordiske småstumper i Rolv Krages saga, findes også i ældre Eddas heltekvad over tyske æmner prøver på den oprindeligste fremstillingsmåde, således i Vølundsvisen, der ikke er så ilde, og begynder med en virkelig poetisk strophe. (Også i 2den vise om Helge Hundingsbane⁴, der, ligesom 1ste, blander nordiske sagn ind i de lånte

¹ 'Motiv' til Hårbardsvise kan ellers gjerne tænkes taget fra en del af en eller anden tabt virkelig mythe, hvori Odin og Tor stod imod hinanden.

² Jeg skønner ikke, at den behøver at være to kvad. Det hele er lige ynkeligt fra først til sidst. Guder omtales som forbi, altså af en kristen. Visen er vel islandsk.

³ Særlig kan mærkes lyst til at imponere med kundskaber om ting, der går over andres forstand, som i de vistnok tilsatte, og af samme mand tilsatte, vers: Vavtr. 48-49, Grimn. 21. Af samme art er vel og Vegt. 12 (men aldeles ikke slutningsversene i Vavtr.). — Samme ånd råder i Grógaldr og Fjölsvinnsmål. Når disse to stykker viser slægtskab med visen om 'Svejdal', er derved ingenlunde bevist, at digtningen er ægte hedensk, endsie at den er oprindelig fælles-nordisk. Det er et eget træk, at netop slige afarter og udskejelser har størst tiltrækning for den nyere 'litterair-historiske betragtning'.

⁴ Den kan naturligvis ikke kaldes samme vise som, eller forbillede for, kæmpevisen om Åge og Else, fordi en vidt udbredt folkelig forestilling om den døde elskers gåen igen, forekommer i begge.

tyske, findes et par stropher, hvor hvert ord er poesi, og ikke spor af den manér, der ellers råder i Eddas heltekvad). I det hele taget hører disse heltekvad til de afledte arter, der forudsætter, at tilhørerer kan sin lectie iforvejen, og det nøje, om han ellers vil følge med. Prophetering, repetition, overblik, blomstrer i de löjerligste former. Hver for sig af de mange hovedpersoner véd, og får til overflod at vide, rub og stub om hvad i ældre grundkvad har været fortalt om hans skæbne. Alting bliver nonsens. Den ridderlige Sigurd besøger altså første gang Brynhild med fuld bevidsthed om, at han narrer hende. Gripesspå og 2det Gudrunskvad er bar oversigt over Sigurds og over Gudruns historie i denne kedelige form. Brynhild og Gudrun smittes af forfatterens vandede ordgyderi. Damerne er formelig henfaldne til oversigter og til afvejsler af deres åndelige og sociale tilstande og standpuncter. De piller selv, uden at væmmes eller undse sig, deres egne hjærtetrævler op til bedste for tilhørerne, aldeles som i moderne tragedier; og de kan lige så lidt som moderne tragedieheltinder sige nogen ting indirecte, eller få munden stoppet, hvor den netop skulde tie. Brynhild bliver afbrudt i sin præken: «meget sagde jeg; mere vilde jeg sige; men døden giver mig ikke mer tid til foredrag». Men hun begynder straks forfra, endnu på vejen til Hel; hun kan ikke engang vente, til hun får større tilhørerkres. Vi kan tænke os hende i Helhjem repeterende i al evighed. — Er der megen prosa på vers, så er der til gengæld strøt blomster nok rundt om, såsom: «*snör brögd, þau er hæst fara und himinskautum*» (uoversætteligt); «*ár var alda þat er arar gullu; hnigu heilug vötn af himinfjöllum*» (det var tidens morgen, det som örne skreg; sank hellige vande fra himmelfjelde — ved Helges fødsel); «*smykkernes mark*»

(d. e. kvinden); «sålegrene» (d. e. tær); «brynjetingstræ» (d. e. helt); «hjælmstav» (d. e. helt); «ravnens liglunde» [*lunda?*] (d. e. harnisk); «ormelejets ild» (d. e. guld); «sår-vånd» (d. e. sværd); «gid de brændte mig som birkeved»; «lo da Brynhild¹, hele gården dundrede»; «således græd Gudrun, at gæssene skreg derved, de herlige fugle i tunet»; «således slog Gudrun sine svære hænder, at bægrene dirrede i vråen, og at gæssene skreg i tunet»; «således græd hun, at regnen løb ned over knæerne»; «nu er jeg så lille, som et blad er ofte i skovene»; «således var Sigurd, sammenlignet med Gjukes sønner, som han kunde været grøn løg voksende mellem græs, eller en højbenet hjort fremfor hurtige dyr, eller glørdødt guld mod gråt sølv»; «*kona varp öndu, en konungr fjörvi*» (konen gav suk fra sig, men kongen livet); «*gengu allir ok þó ýmsir hana at letja*» (de gik alle², og dog den ene efter den anden, at snakke Brynhild til rette); «*hratt af halsi hveim þar sér*» (hun puffede dem, de omtalte alle, fra sin hals, hver særlig); «kun lidt var Gudrun øldrukken»; «du har tit snydt mig for penge» (*fé opt svikinn*; må Gudrun høre af sin mand no. 2); «*litt em ek leikinn, lífs tel ek ván enga*» (jeg er en lille smule svegen, jeg siger, der er ingen håb om liv — siger Atle, da hans kone har gennemboret ham); «trøst dig» (siger en af de fornemme damer, der skiftes til at foredrage trøstegrunde for Gudrun, da hun har mistet sin mand no. 1) «jeg har jo mistet fem mænd, ikke at tale om to døtre, tre søstre, og otte brødre»; o. s. v. — Og

¹ Denne uædle tanke, at lade Brynhild le og hovere; skyldes vel den tyske original. — Derimod kunde de lige så uædle tanker i 2 Helg. Hundb. 23, 37, hvor Sigrun håner Hødbrodd, og Helge Hunding, næmt høre til nordiske sagn, der blandedes ind i de tyske.

² Hankön.

dog læses hist og her ret smukke stropher (såsom de tre om sejlasen i 2det Sigurdskvad, og nogle få i 2det Gudrunskvad), enten nu samme forfatter har leveret godt og dårligt, eller somtid stykker er optaget fra ældre kvad; således kan t. e. i Fávnesmål være endel temmelig gammelt, om end langt fra udmærket. — Det følger af sig selv, at her mindre end ved gudekvad kan tales om 'forfatteren'. Helstøbte digte som Trymskvide, Vølvespå, Vegtamskvide, Øgesgilde, Skirnesmål, er sikrere mod at skæres over og slås sammen med andre digte, og kan bedre overleveres fra slægt til slægt.

Det kan jeg næmlig ikke tænke mig, at alle disse heltekvad kunde være folkelige og yndede viser, at de «ord til andet» kunde vandre gennem «mange århundreder», at man aldrig blev ked af disse sagn i denne kedsommelige form, at det var «ældste og mellemste jernalders» smag, og kunde blive ved at smage godt endnu i århundreder efter. Det der skaffede disse tyske sagn indgang, den mere omfattende, udviklede, spændende handling (såvelsom virkelig poetiske grundtanker), det bliver jo borte i denne sønderhakkende repetition. Den, der kan lectien, kan få noget ud af dem. Men den opvoksende slægt måtte jo lære dem med commentar. Det nærmer sig vel meget til at være 'litterairt'. Nej bagved ligger tabte kvad i virkelig folkelig form. Disse her er norsk-islandske repetitionsstykker, og slet ikke gamle. Vældig poesi, som Vølvespå, kan måske fastholdes længe. Den ganske svage og ubetydelige, men naturlige og simple, der lige har nippet til Suttungs mjød, og først ved melodien bliver til noget, som tit i kæmpeviser, den kan fastholdes. Men den søgte, svulstige, hvor den urette mjød mærkes, den kræver idetmindste litteraire eller tilnærmedesvis litteraire forhold for at

holde sig. — Det er ellers påfaldende, at, bortset fra et enkelt gudekvad, har netop tyske sagn fået det mindre naturlige præg. Gudekvad og de få lævninger af ægte nordiske heltekvad (som i Hervars og Rolvs saga) er fri for svulst og affectation. Sigtens er de tyske sagn kommen med tysk svulst, og har været mest modtagelige for mer svulst. Men sagen kunde tildels også være, at mange af Eddas heltekvad kunde være affattede af en bestemt skole, og uden stor indbyrdes afstand i tid.

At islænderen, som optegnede heltekvadene, ikke holdt dem for lige gamle, skønnes imidlertid af udtrykket «den gamle» om to eller tre af dem, rigtignok åbenbart meget unge: Hamdesmål, og 2det Gudrunskvad¹ (der lader Sigurd dø i det fri, ligesom Nibelungenlied), og måske 1ste kvad om Helge Hundingsbane². Andre af dem har da måske på nedskriverens tid været temmelig ny. Han kan have tænkt på de andre Gudrunskvad, deriblandt også Guðrúnarhvöt³.

Islænderne på den tid misbilligede uanstændige sagn. Det er påfaldende, hvor mange af de tabte sagn, som Øgesgilde og Hårbardsvise hentyder til, skønnes at have været upassende. Dem vilde man ikke meddele nøjere. — Et af disse tabte sagn har spillet på «Læsø», et på «Samsø». Selv om dermed menes virkelige øer i Kattegat, godtgør det ikke, at sagnene (endsie Øgesgilde og Hårbardsvise) var indført fra Danmark, lige så lidt som scenens henlæggelse

¹ Synes at menes med «Guðrúnarkviða in forna» i et af prosatilæggene; — Gudr. II har stropher fælles med andre kvad.

² Hvis det kan menes med «Völsungakviða in forna», hvad jo rigtignok ingenlunde er afgjort.

³ Guðrúnarhvöt har stykker fælles med Hamdesmål.

til fremmede lande i sagn hos Sakse, i og for sig alene, viser fremmed oprindelse.

Heltekvadene har endel fremmede folke- og stednavne, komne med sagnene. Også blandes hélt uvedkommende navne ind, som i 2det Gudrunskvad, Fife i Skotland: »*suðr á Flvi*», syd i Fife, fra norsk eller islandsk standpunkt. — Fra de lånte sagn trængte enkelte navne ind i nordiske sagn og kvad. *Goð-hjóð*, Gud-folk, bl. a. i Vølvespá, er således vist opstået ved misforståelse af et fremmed ord: *Gut-piuda*, *Got-diet*, d. e. Gote-folk (og kunde sammen med visse oldtyske digte¹ måske vække mistanke om tyske forbilleder for Vølvespá). 'Redgoter' er vist kommet med tyske sagn; det findes bl. a. i Vavtrudnesmål. Dog er det jo tænkeligt, at også skandinaverne kaldte sig goter, redgoter. 'Valland' i Hårbardsvise er snarest taget fra Vølsungesagn. Det fremmede flodnavn 'Rin' er kommet ind i Grimnesmål. Også dette kunde da tyde på, at de fire nævnte kvad ikke er så såre gamle. Ramsen på flodnavne i Grimnesmål kan imidlertid være sat ind bagefter.

Håvamål må omtales for sig. «Fjæld og fjord» m. m. udelukker det fra Danmark. Det udelukkes fra Island ved hofmandsforhold, råd til «*þjóðans barn*», tingforsamling, hvor konge taler. Det er norsk, forfattet i Norge af en nordmand eller islænder. Det låner sagtens hist og her fra ældre kvad. Et og andet kan være sat til, uden dog at tilhøre andre forfattere². I det hele er det åbenbart

¹ som 'Muspil' og 'Wessobrunnergebet'. Smlgn. foredrag om nordisk gudetroshistorie, Stenstrups dansk månedskrift 1867.

² Afvigelser i versform kommer ikke altid ved indblanding fra andre digte. En lille tilføjelse kan gøre sekslinjers til ottelinjers vers.

én skjalds arbeid. Der går ens tone og tænke måde, samme mådelige moral, gennem de forskellige dele. Helt igennem er det almindeligvis mat og ubetydeligt, har få tanker i mange ord. Livligt bliver det ikke let, uden hvor de ægte hofmandstanker kan komme frem, særlig hvor kvinden kan omtales på en letsindig og tillige bitterbesk måde. Heri er hans tanker ikke de folkelige gammelnordiske. Ellers

— I *Ljóðaháttr* findes i håndskrifter to slags udvidelser: 1) den, hvorved almindeligt *fornyrðalag* kommer frem, idet tildigtet 4de linje danner versepar med 3dje linje 2) den, hvorved tilsat 4de linje er bygget ligesom 3dje, og er at opfatte som ændringsforslag (variant at vælge efter behag), såsom

Gáttir allar,
 áðr gangi fram,
 um skoðask skyli,
 um skygnask skyli. (Hávam. 1).

Ása ok alfa,
 er hér inni eru,
 þú ert við víg varastr,
 þú ert við skot skjarrastr. (Ógisdr. 13)

i hs står *ok við skot skjarrastr*, idet skriveren ikke har gengivet linjen som blot variant. — Ellers var der måske en mulighed for hist og her at holde begge slags udvidelser for ægte (altså slippe fra at vedtage tildigtning og omdigtning) næmlig hvis den gisning var rigtig, at melodierne til *Ljóðaháttr* udfyldte en linjes tidsmål med strængespil efter 3dje og efter 6te linje; sangeren kunde da måske lejlighedsvis tage sig den frihed at ledsage også disse tacter med ord (smf. g. tidskrift for philologi IV 290). På ingen anden måde er det muligt i folkelige kvad at frælse nogle af udvidelserne, da vi ikke kan tvivle om, at de gamle viser var til at synges, og at der var melodier til dem. Det forstår sig, at senere producter, fra mere literair tid, (samt måske trylleformler) kunde tænkes affattede uden hensyn til sang, og at derfor især i Eddaheltekvadene stropher, der går over målet, kan være hélt ægte, hvorledes vi så tænker os melodierne til *Ljóðaháttr* og *fornyrðalag*.

kan han være nordisk, som i det bekendte vers (hvis det er hans)

deyr fé,
deyja frændr,
o. s. v.

mindre overfor falske venner; der er han hofmand:

Véd du, om ven du har,
som du vel tror,
og vil gavn og gammen af have:
sjæl skal du med ham blande,
og gaver skifte,
fare at finde ham tit.

Om en anden du har,
hvem du ilde tror,
og vil dog nytte af ham nyde:
favrt mod ham skal du lade,
men listigt tænke,
og gælde ham løst med løgn.

Så er det og med den,
som du ilde tror,
og om hvis hjærte du tvivler:
smile skal du til ham,
ej sige hvad du mener,
og give som du får.

Her er han ikke så mat som ellers; for her ligger personlige forhold bagved. Men bedst får han dog munden på gled, når han skal sige sin hjærtens mening om fruentimmer:

Om aften skal dag roses,
kone, når hun brændt er,
klinge, når prøve den stod,
mø, når gift hun er bleven,
is, når over man er kommen,
øl, når det drukket er.

Møens ord

skal ingen mand tro,
ej heller hvad kone kvæder;
ti på snurrende hjul
blev hjerter dem skabt,
falskhed i brystet dem lagt.

Så er kvinders gunst,
de evindeligt skiftende,
som at køre på is
med uskærpet hest,
med ilde tæmnet,
med to-års fole¹.

Bart jeg nu mæler,
ti dem begge jeg kender:
lumsk er manden mod kvinden;
da taler vi favrest,
når listigst vi tænker;
så narrer man udlært hjærte.

Favrt skal mæle
og gaver byde

¹ læs: *d tsi hálum — ok sé tamr illa — teitum tvévetrum.*

den som pigegunst søger,
 rose hendes krop,
 den lyse tærnes;
 den får som slesker.

Han har imidlertid ikke haft held med denne teori. Han har gjort visse uheldige erfaringer:

Det råder jeg dig,
 og mit råd du følge,
 gavn er det at følge det:
 af kvinde kyndig
 i alskens trolleri
 lad aldrig dig favne.

Så hun det mager,
 at ej du gider tænkt
 på tinget og førstens tale;
 føde du søger ej,
 og ingens gammen;
 sorgfuld du ganger at sove.

At disse vers, spredt om i Håvamål, er alle af én forfatter, kan man nok mærke, og at de slibrige vers om Odin og om Gunlød heller ikke hidrører fra nogen anden end netop ham. Men vi vil ikke med hr. docenten lade dette være «ord til andet» den «ældste og mellemste jernalders» danske tænke måde. Det er en enkelt, noget udlevet, norsk hofmands, måske ikke engang en hednings, livsopfatninger og hjærteudgydelser.

Når heltekvadene, ligesom de låner fra hverandre indbyrdes, også hist og her¹ må siges at have Håvamål

¹ 2 Sigurdkv. 25, Fávnesmål. 17; vel også Sigdrifumål.

for øje, så viser det yderligere deres norsk-islandske hjemsted, samt forholdsvis sene affattelsestid.

De forskellige småting (foruden hvad før er nævnt, såsom om lignelser, beskrivelser, geographiske navne), der viser sen tid, behøver ikke yderligere at dvæles ved. Som eksempler nævnes, at heltekvad taler om at lægge lig i kiste og voksdug, om at «vandre til andet lys»¹ (kristen talemåde, hyppig i oldengelske digte); at hævn mod frænder frarådes, fordi tilgivelse gavner efter døden.² Grógaldr nævner 'kristen kone'.

Tyske sagn.

De før omtalte sprogbeviser for, at heltesagnene i ældre Edda (fraregnet de forvanskede nordiske bestanddele i Helgeviserne) slet ikke er nordiske, men tyske, kunde egentlig være nok her. Jeg tilføjer dog i yderste korthed endnu et og andet, hvorved jeg nødes til at forudsætte noget kendskab til sagen hos læseren.³

Den islandske eller såkaldte «nordiske» form af disse sagn findes i Eddakvadene, hvor vi ikke véd, hvormeget i

¹ Atlamál.

² Sigdrífumál.

³ Næm oversigt over sagnenes islandske form er den korte klare fortælling i yngre Edda. Næmt hjælpemiddel er Munchs 'nordmændenes ældste gude- og helte-sagn'. — Hovedværker er: Müllers sagabibl. bd. 2. W. Grimms deutsche heldensage (samling af kildesteder). Raszmans deutsche heldensage. Afhandlinger af Müllenhoff i Haupts zeitschrift f. deutsches altertum bd. 10 og 12. Beauvois' histoire légendaire des Francs et des Burgondes (godt uddrag af kilderne; den lille historiske afhandling falder sammen, dels ifølge sproglige grunde, dels fordi Helgeviserne, da de indblander nordiske sagn, ikke kan komme til at bevise noget i historisk henseende om frankerne; dette tyske folk lader Beauvois komme fra Skandinavien).

de små prosatillæg er taget af tabte vers og kvad. Fortællingen i yngre Edda er kort uddrag af kvadene. Vølsungesaga er en bred, ikke synderlig vel affattet, fortælling efter kvadene, og bruger enkelte tabte.

Sagnet hos tyskerne findes i utallige kilder lige fra Jornandes til nu, dog at de ældste, som Jornandes, Hildebrandslied (9de årh.?), angelsaksiske digte (10de årh.), kun giver stumper og tilfældig omtale. Hovedkilder er Nibelungenlied og Didrik af Berns saga, den sidste skreven på islandsk i 13de århundrede efter nordtyske sagn og sange. Ellers er der stor mangel på nordtyske kilder i middelalderen, dog at de danske og svenske kæmpeviser (om Sivard Snarensvend, Didrik af Bern, o. a.) hører herhen, da de har lånt æmnerne fra sakserne, ligesom Didrikssaga.

Det er kun den islandske form (i Eddaerne og Vølsungesaga, m. m.), som nordiske lærde har søgt at få stemplet som «nordisk», som ikke lånt fra tyskerne. Didrikssaga og kæmpeviserne¹ har der ikke været tale om at frælse, da de netop følges med selve de tyske kilder i modsætning til de islandske. Forfatteren til Didrikssaga gör selv rede for sine kilder. Næsten alle tyske granskere, og enkelte nordiske, mener derimod, at også den islandske form er lånt fra tysk, men tidligere.

Efter den islandske sagnform var der en kong Vølsung, søn af Rere, søn af Sige. Vølsung havde sønnen Sigmund, især bekendt af de ugærninger, han øvede sammen med Sinfjötle, hans søn og søstersøn. Sigmunds søn Sigurd fødtes efter faderens død og i fremmed land (Danmark). Han dræber ormen, vinder skatten, besøger kong

¹ undtagen et par, hvorom siden.

Atles søster Brynhild, kommer til Gjukungerne, som i enkelte kvad kaldes Nivlunger (Gunnar, Högne, Guttorm), glemmer Brynhild, ægter Gjukungernes søster Gudrun, hvis moder heder Grimhild. Han hjælper Gunnar til at få Brynhild, men ved en list, som hun hævner ved at ægge svogrene mod Sigurd; den yngste, Guthorm, dræber ham i sængen, efter andre kvad i det fri, da han var reden ud. Brynhild dræber sig selv. Gudrun giftes med Atle. Han overlister og tilintetgør Gjukungerne. Gudrun dræber til hævn hans to sønner (den ene heder Erp¹), og, bagefter, ham selv, hvortil hun (efter Atlemål) får hjælp af en søn af Högne. Hun giftes 3dje gang, med kong Jonakr, og hendes datter Svanhild med gotekongen Jörmunrek, der af skinsyge lader Svanhild trædes ihjel af heste. Gudrun ægger sine og Jonakrs sønner Hamde og Sörle, og deres stebroder Erp, til hævn; på vejen dræbes Erp af de to andre, der selv omkommer i angrebet på Jörmunrek, efter at de har afhugget hans hænder og fødder.

I den ikke islandske sagnform heder Sigurd: Sigfrid², og Gudrun: Grimhild, Krimhild, medens hendes moder har andre navne. Hagen(e) (= Högne) er ikke i dem alle broder til Gunther (= Gunnar), men følges altid med Nivlungerne. Brynhild er ikke mer søster til Atle, Etzel. — I tildragelser er følgende hovedafvigelser: Begyndelsen, om Sigmunds fædre, er glemt (hvorimod et angelsaksisk digt endnu taler om Sigmunds og Fitelas, = Fjötles, ugærninger). Ikke Godomar men Hagen dræber Sigfrid, da han drikker af en kilde i skoven, efter at være stået af hesten (men

¹ som i Didrikssaga.

² Dog omsætter Didriks saga dette unordiske navn til Sigurd, og kæmpeviser til Sivard.

efter Hans Sachs: sovende i skoven). Brynhilds selvmord er gået ad glemme. Ikke Atle, men Grimhild (= Gudrun) står Nivlungerne efter livet. Hun vil, mod Atles vilje, hævne sin første mand. Det lykkes hende, især ved hjælp af kong Didrik af Bern, som fordreven (af Sibike, eller af Otakar, eller af Ermenrik) opholder sig hos Atle. Efter kampen forbitres Didrik over Grimhilds grumhed og hugger hende midt over. En søn af Hagen tager hævn på den temmelig uskyldige Atle. Gudruns 3dje giftermål mangler altså, så hun får ikke med Ermenriks død at gøre, bliver ikke moder til Hamadeo og Sarulo; historien om dem og Ermenrik kender tyskerne (allerede Jornandes har dette sagn); men den omtales sjælden, og uden nærmere forbindelse med sagnkresen. Mange i Edda aldeles ukendte tildragelser, især med Didrik og Ermenrik, knyttes til, såsom t. e. den, at Ermenrik lader sine søster- (eller broder-) sønner (Harlungerne) hænge.

Man er enig om, at den islandske form i regelen har det oprindeligere i tildragelser og familjeforhold, som når den lader Guttorm dræbe Sigurd, Brynhild dræbe sig selv, Atle svige Gjukungerne, at altså heri er sket omdannelser hos tyskerne. Dog mener de fleste, at Gudruns 3dje giftermål er uoprindeligt, i så fald snarest sat til i Norden. — Undersøgelse af navnene nødes den nordiske skole til at undgå. Tyske granskere siger, at Sigurd er indsat for Sigfrid, fordi dette ikke brugtes i Norden. Grimhild kan tyskerne have overført fra moder på datter, eller også kan Gudrun og Grimhild oprindeligt have været én (ligesom Sigdriva og Brynhild), og det ene navn være bortfaldet hos tyskerne. (Om andre navne er tålt).

Et af tre må være: 1) sagnet lånt fra Norden til

Tyskland 2) fra Tyskland til Norden 3) ikke lånt, men oprindelig fælles, altså så uhyre gammelt, at det var til hos det fælles stamfolk før indvandring i Norden og Tyskland. Det første siger ingen; det falder bort af sig selv. Det andet siger de fleste tyskere, det tredje de fleste hos os. Nu spørges: er der noget, som forbyder ét af dé to?

Hvis sagnet i begge former henføres enten til Norden eller til Tyskland, er oprindeligt fællesskab aldeles umuligt. I oprindeligt fællesskabs tider var hverken tyske eller skandinaver til som særlige folk; langt mindre fyldte de Norden og Tyskland. Efter adskillelsen vilde hver gren tilegne sig selv de oprindelig fælles sagn. De kunde ikke iforvejen aftale at dele dem mellem sig. De kunde ikke begge henføre sagnet til samme egne i deres fremtidige, endnu ukendte, boliger.

Nu er i begge former: Sigurd tysk fyrste; Rinegnene («Rinens fjærne fjælde») scene for hovedbegivenheder for Sigurds død, og Atles land bagefter. Det er altså ligefrem aldeles umuligt, at sagnene ikke skulde være tyske.

I Beowulf siges følgende, selvfølgelig i henhold til den dengang i England gængse form: (en sanger foredrager for hirden:) «hvad han havde hørt om Sigmunds bedrifter, Wælsingens vide færd og ugærninger, som folk ikke fik nøje at vide, uden Fitela, som fulgte ham; de underholdt sig somtid sammen derom, morbror og søstersøn. Sigmund fik efter døden stor hæder, siden den kampdjærve dræbte ormen, skattens vogter; den ædelingsøn udførte ene, ved den grå sten, den modige dåd; ej var Fitela med ham; dog lykkedes ham, at sværdet stod gennem ormen. Wælses ætmand [? søn ? *eafora*] bortførte skatten.» — Det er oprindeligere end det islandske; for Wælsing er her hvad det skal være: Wælses (Vølses)

sön, d. e. Sigmund. Om «Wælses ætmand» atter er Sigmund, derom tvistes. De fleste siger ja. Så falder Sigfrid (Sigurd) ud; var endnu ikke opfunden. Og så følger: sagnet kom først til Norden, efter at tyskerne havde til-digtet Sigfrid og overført endel af Sigmunds historie på ham. — Andre siger: «Wælsingen» og «Wælses ætmand» er to, Sigmund og Sigfrid, og meningen er: på Sigmund faldt efter døden hæder, fordi hans sön, «den kampdjærve», «Wælses ætmand», d. e. Sigfrid, dræbte ormen, ja gjorde det ene, uden hjælp af Fitela.

Efter de tyske kilder regnet under ét lige tilbage til Hildebrandslied og de angelsaksiske¹ og burgunderloven, og med hensyn til Ermenrik lige tilbage til Jornandes, er: Ermenrik goternes konge (i Didrikssaga flyttet til Rom).

Didrik konge i Bern (Verona) i Italien.

Atle hunernes konge; hunerne bor i Ungarn, dog efter Didrikssaga omkring Soest i Westfalen.

Gunnar burgundernes konge (sømtid kaldes hans folk franker; men det kommer dels af, at burgunderne kom under frankerne, dels af, at de engang havde bót på senere frankisk grund, nær ved Worms).

Sigmund frankisk konge, i Nederlandene eller anden Rinegn.

I Eddakvad er:

Jörmunrek goternes konge.

Thjodrek (Gudr. III)?

Atle hunernes konge, i Atlekvide og i 1ste Gudrunskvad v. 26; ellers lades hans folkefærd 'in blanco'.

¹ Se W. Grimm s. 18 f., såsom: *Ælla weold Hunum, Eormanric Gotum, Gifca Burgendum.*

Gunnar efter Atlekvide at dømme burgundernes konge, ellers gote-konge; men burgunderne var goter; altså ingen selvmodsigelse.

Sigmunds søn Sigurd flere steder «den húnске konge» (i prosatillæg er Sigmund konge i Frankland, som, måske rent tilfældig, ikke nævnes i lævnede kvad). (I Hamdesmål rider Hamde, Sörle, Erp på «húnlandske» heste).

Altså er folkeforholdene noget uklare i kvadene, især fordi man ikke vidste ret besked om hunerne. Sigurd er vel bleven «húnsk» gennem giftermål med Atles søster, der ellers som mø bor i «Valland». Men Valland kunde netop være det valske, vælske¹ (fremmedtalende) land, Húnland. Også kan først nordtyskerne have fordrejet forholdene ved at flytte Atle til Westfalen, og det så videre have medført end større forvirring i sagnet efter indførelse i Norden. Når først Sigurd var bleven «húnsk», kom man i forlegenhed med hvad Atle skulde være. — Selvfølgelig holder de fleste hos os sig helst til den opfatning, hvorefter omvendt det ethnographiske er rigtigt i Edda, og så meget mer forvansket, jo længer man kommer syd på.

Også den u-islandske form, især i Didrikssaga, men også ellers, som i Nibelungenlied, indblander Danmark og danske, hvad altså ikke skyldes nordiske digtere, om de end måske har ført det videre, som når de lader Sigurds moder bortføres til Danmark og Sigurd fødes der i udlændighed, og når de lader Gudrun fly til Danmark. Dog kan dét også have stået i nordtyske digte. — I Norden er sagnet om Helge Hundingsbane knyttet til.

Efter de tyske kilder under ét, lige tilbage til de

¹ Valakhi?

angelsaksiske¹ og Hildebrandslied og burgundiske lov, samt for Ermenriks vedkommende tilbage til Jornandes, bliver: Ermenrik ét med den historiske gotekonge Ermanarik.

Didrik ét med den historiske kong Theodorik af Italien.

Atle, Etzel, ét med den historiske hunekonge Attila, således som hans historie fortælles i de ikke allerældste og pålideligste kilder. (Også i Didrikssaga er han Attila, da hans kone heder Erka, og hertug Blodlin, = 'Bleda, er hos ham).

Gunthar ét med den burgundiske kong Gundahar, hvem Attila tilintetgjorde 437, og hvis navn forekommer i burgundiske lov i rækken: Gibika, Godomar, Gislahar, Gundahar (= Gjuke, Guttorm, Giselher, Gunnar²).

Altså göres usamtidige folk (Ermanarik, Attila, Theodorik) samtidige, en fordrejelse, som tyske forfattere i 'middelalderen' selv udpeger.

Nogle mener, at sagnene er opstået om disse historiske personer (på samme måde som sagnene om Karl den store), og efterhånden forenede bagefter. Andre, at sagnene var til iforvejen, og overførtes på de historiske konger, fordi navnene passede. Da det var sært, om navnene i et forud samlet sagn passede på en bestemt klasse historiske personer, blev det rimeligst at lade overførelser foregå för sagnenes forening. Så blev foreningen i Edda (især Jörmunreks samtidighed med Atle) bevis på tysk lån.

Overførelserne selv kunde kun være foregået hos

¹ De følger nærmest med, eller rettere (bortset fra det omtvistede sted i Beowulf) aldeles med de højtytiske.

² Nogle mener, at de burgundiske konger var opkaldt efter sagnkongerne.

tyskerne, måtte altså i Edda bevise tysk lån. Nu er Herkja (= Erka) i 3dje Gudrunskvide bevis enten på historisk grundlag eller på overførelse. Det samme gælder om sammenstilling af Gunnar som burgundernes, Atle som hunernes, Jörmunrek som goternes konge.

At endelig virkelig historisk grundlag vilde bevise lån fra tysk, følger af sig selv.

Men vi må stanse. Sagen er klar nok.

Jeg véd ikke, om nogen skulde have lyst til at opofre: kvad, hvor Didrik nævnes; hvor Herkja nævnes; hvor Oddrun nævnes; hvor Gunnar er burgunder; hvor Atle er hunekonge; hvor Jörmunrek er gotekonge; hvor Jörmunrek nævnes; hvor scenen er ved Rin; hvor en af Erp'erne nævnes; hvor Sigurd nævnes; hvor han dræbes i det fri; hvor Högnes sön er med at dræbe Atle; hvor Vølund nævnes; o. s. v.; eller til at ofre vers istedenfor kvad efter samme prutningsmåde; og så hævde, at resten, t. e. dragekamp uden hensyn til personerne, er «nordisk». Så beskeden fornøjelse under man altid hvem der vil have den.

Når kom sagnet til Norden? Det kan ikke vides. Vi véd ikke, hvor længe den noget ældre sagnform kan have holdt sig i dele af Tyskland eller England. Vi véd ikke, hvor gamle de yngre træk i fortællemaneren, såsom Grimhild for Gudrun, Grimhilds hævn over Sigfrid, o. s. v., er hos tyskerne, da de ældste kilder i Tyskland, såvelsom de engelske, ikke kommer til at røre ved disse ting. För hen i 10de århundrede er sagnet vel nok kommet til Norden, skönt afgørende bevis herfor næppe kan opdrives. — Man har været naiv nok til at lade det «gamle Bjarkemål» vise sagnets ælde i Norden. De to stropher i fornaldarsögur

bd. I, s. 110, kunde være lævning af et sligt gammelt kvad. Men de stropher, som yngre Edda har med 'kenningerne' «Rinens rødalm», «Nivlungernes stridsæmne», o. a., er i andet versemål, og kun en liste på 'kenninger' til brug for skjalde. — Formen *Erpr* (se s. 256) viser lån yngre end den tid, da den særlig nordiske lyd (*ja*) fremkom, da navnet ellers havde deltaget i denne udvikling. Omvendt beviser rigtig omsætning til nordisk form i *Völsungr* ikke gammelt lån, da slig omsætning til gjordes rigtig efter øret.

Ad hvad vej vandrede sagnet? Det kunde fra Saksen eller Frisland eller England gå over Danmark til Norge og Island. Det kunde komme fra Saksen, Frisland, England til Norge eller til Island, og behøvede så ikke at være kendt i Danmark i sin ældre form. At det kendtes i denne form i Danmark, kan ikke bevises, skönt, efter sagens natur, heller ikke modbevises; vægtige grunde taler dog derimod.

Sakse forkaster hele sagnkresen, regner den for unordisk. Det havde han næppe gjort ubetinget, hvis Helgevisernes sagnform var kendt i Danmark. Kritik nok til at skille nordisk og tysk, hvor viserne blandede begge dele, kunde han ikke have. Han har en Helge Hundingsbane, altså netop skilt fra sagnkresen. Følgelig må nordmænd eller islændere vel have knyttet Helge Hundingsbane til den. Den tyske form (som i Didrikssaga) kender Sakse hélt vel, og omtaler den som kendt i Danmark. Men han optager den ikke. Derimod forkaster han ikke sagnet om Jörmunreks (Jarmeriks¹) død, og har det altså, lige som tyskerne, skilt fra kresen; endvidere har han, ligesom tyskerne, sagnet om søstersönnernes hængning; ligesom både tyskere og is-

¹ han gör han til konge i Danmark, altså i henhold til et i Danmark gældende og stedfæstet tysk sagn.

lændere forudsætter han samtidighed for Jarmerik og Atle, som skønnes af, at Jarmerik i begyndelsen er samtidig med en Budle (Atles fader hed Budle hos tyske og islændere). Det tyder på, at det er nordmænd eller islændere, som har tilsat Gudruns 3dje giftermål, hvortil de kunde ledes dels ved samtidighedsforholdet, dels ved spåkvindenavnet Gudrun¹.

Docent Grundtvig vil i kæmpevisen no. 2 i hans samling genfinde den islandske sagnform, fordi Sigurds hest omtales. Men den omtales også i Didrikssaga, er altså ikke særlig «nordisk». Når hr. docenten ovenikøbet lader visen «svare til Gripe-spå», fatter jeg ikke meningen. Gripe, eller spåmand, eller spådom, nævnes ikke. — Visen no. 3 kalder hr. Grundtvig «nordisk», fordi Sivard dræbes i «sal», og fordi dronningerne kævles ved åen. Men vi véd virkelig altfor lidt om sagnets former i Nordtyskland, til at dét kan blive afgørende. Hvad derimod bliver langt mere afgørende er, at 'Sign-ild' må komme af Grim-hild (ikke af Gudrun), at Hagen dræber Sivard, og at Brynhild hugges midt over (idet tildragelserne drages sammen og tildels overføres fra en person på en anden). Denne vise hører ikke til den «nordiske» form. — Derimod er det sandt, at visen no. 4 omtaler en «frændehævn» således, at tildragelserne ligner dem med Atle og Gudrun hos islænderne. Men da netop andre navne står isteden for sagnets, bliver der sandsynlighed for, at det er den is-

¹ Hvad hr. docenten siger (efter Bugge) s. 89 om, at Sakse skulde have kendt «Hamdesmål», grunder sig på falsk bevisførelse. Samme overleverede med det tyske sagn indkomne skildring af en borg kan komme igen både hos Sakse og, i anden sammenhæng, hos islænderne; men det beviser ikke, at man i Danmark kendte Gudruns 3dje giftermål.

landske historie, indført af en eller anden islænder, benyttet af en dansk sanger, og det med ændrede navne, fordi den stred mod den i Danmark gængse historie. — Der er altså ingen kæmpevise med den «nordiske» (islandske) form om sagnkresens personer. Og selv om der havde været en eller to, kunde de have været indført fra Norge eller Island.

Det er muligt, ja rimeligt, at den islandske form aldrig har været kendt i Danmark. Det er vel nordmænd og islændere, der har indsat Gudruns 3dje giftermål, Helgesagnets tilknytning, og Asløgsagnets tilknytning (den sidste mangler i de lævnede kvad).

Sagnkresen er tysk, i norsk eller vel især islandsk bearbejdelse, og de lævnede kvad af denne kres endda i det hele fra meget sen tid.

Norske og islandske

er aldeles utvivlsomt næsten alle, og sandsynligvis alle, kvad i ældre Edda. At kalde det aldeles umuligt, at et eller andet måske kunde være forfattet i Danmark eller Sverig, vilde være overdrivelse; men det er ikke overdrivelse at kalde det aldeles usandsynligt. Ved tabte gudekvad, der ligger til grund for fortællinger i Snorres Edda, kunde denne usandsynlighed måske tildels være noget mindre, men dog stor nok alligevel.

At norske kongesagn fra før Harald Hårfagres tid for største del er gået tabt, forklares med lethed ved de politiske forhold, ligesom også, at nordmænd og islændere havde travlt med visse danske kongesagn.

6te januar 1868.

Efterskrift.

Henved tre måneder efter at disse småting var indleveret, kom Bugges Edda-udgave, samt Grundtvigs derpå grundede håndudgave. Jeg har ikke hidtil i Bugges fortælle og noter fundet noget, der kunde medføre ændringer i mine synsmåder. — Bugges strophenummere kunde jeg i trykningen have indsat for Munchs og Lünings, men har undladt det, da mine småting ligger forud for Bugges udgave, skönt de udkommer senere.

Baldersmytherne har hr. Grundtvig gjort endnu mer «videnskabelige» end som ovenfor (s. 230—31, 235) omtalt, idet den ny mythe kommer til, at Hød bærer Balder til Hel! (sm. hr. Grundtvigs note til *hróðrbarm*, *Vegtamskvide* v. 9). Denne ny mythe hviler naturligvis, tilligemed hele mythologiens omkalfatring, på den ny lære, at fortællinger i Snorres Edda skal forkastes, og at *Vegtamskvide*, såvelsom de andre viser, er fra «ældste og mellemste jernalders litteraire guldalder». Men den ny mythologi falder af sig selv bort med hele den ny «litterair-historiske» lære. Og oldgranskerne kan fremdeles skrive grundige undersøgelser over det vanskelige eller forvanskede ord *hróðrbarm*.

Bugge mener, at det 'grønlandske Atlemål' har navn efter de norske nybygder i det amerikanske Grønland, og kan være forfattet der, hvad jeg sagtens kan gå ind på, da det stemmer så vel med min mening om heltekvadenes sene tilblivelsestid.

Bugge mener, at Snorres Edda (Gylveginning og Skaldskabsmål) snarest er nedskreven noget før den poetiske eller såkaldte «ældre» Edda, hvad jeg naturligvis lige så vel kan gå ind på, med tilføjelse, at isåfald er der ikke noget afgørende ivejen for, at Vegtamskvide, såvelsom Hymeskvide og Hårbardsvise, endog kunde være forfattet senere end Snorres Edda, siden Snorres Edda ikke kender dem. Dermed har jeg ikke sagt, at jeg holder Vegtamskvide for så ung. Ikke engang om de to andres alder siger jeg noget så bestemt. Men skulde jeg vælge mellem at henføre disse viser til «ældste og mellemste jernalder», eller til 13de århundred, så valte jeg ganske vist det sidste.

Det kunde være lidt dristigt af mig at kritisere Bugge; men jeg kan knap tilbageholde min forundring over den venskabelige ilfærdighed, hvormed Bugges noter har optaget adskillige af hr. Grundtvigs privat meddelte 'huskud' (såsom det om *hróðrbarm*).

I disse dage er kommen en udførlig indsigelse mod hr. Grundtvig, trykt under mærke L. D. i Liebleins månedsskrift Norden, bd. V, 3dje hefte. Dette, såvidt jeg har set, vistnok meget vel skrevne indlæg, har jeg endnu ikke gennemlæst. Måske det dog ikke har gjort mit arbejde, der rigtignok er hastværksarbejde, aldeles overflødigt.

24 April 1868.

Den 27. Julii. Reed med Gesandterne til Weden og derfra over Ideslette til Frederikshald. Paa Weden kom Foster til mig og forundrede sig over, at jeg kunde være saa tilfreds; han formodede, at jeg ikke maatte kjende den Fare, som truede os. Han bad mig — fordi han troede, at jeg var Kiøbmand — om at formaae mine Medborgere

jutant hos General Bülow (Schinkel, *Minnen ur Sveriges nyere Historia*. VII, 241—242). Østrig blev ved samme Leilighed i Norge repræsenteret af Generalfeltvagtmester, Friherre August Ernst v. Steigentesch, der som Diplomat især er bleven nævnt i Anledning af hans Sendelse til Preussen, da han efter Slaget ved Aspern skulde bevæge dette til at tage Parti med Østrig, der under Wienercongressen var ansat som tjenstgjørende Officcer hos Kong Frederik den Sjette, senere blev østrigsk Minister i Kjøbenhavn og i den tyske Literatur er bekjendt som Forfatter af en Mængde poetiske Skrifter (*Neuer Nekrolog der Deutschen*. Vierter Jahrgang, 1826. Zweiter Theil. Ilmenau. 1826. S. 737—747). Ruslands Repræsentant, Generalmajor Orlow, var vistnok den samme Grev Michael Feodorowitsch Orlow, der faa Maaneder i Forveien, da han endnu var Oberst, havde spillet en vigtig Rolle under Slutningen af Slaget ved Paris den 30te Martz 1814. Da endelig en af Marmonts Parlamentairer havde formaacet gjennem de Kjæmpendes Rækker at trænge sig frem med Forslag om Vaabenhvile, var det Orlow, som Floiadjutant hos Keiser Alexander, og Oberst, Grev Paar, en af Fyrst Schwarzenbergs Adjutanter, i hvis Lod det faldt under Kampens sidste Optrin, efter at Grev Langeron havde stormet Montmartre, i Vilette, i Værtshuset «le petit Jardin», at tilveiebringe den Kapitulation om Rømningen af Paris, der fra den franske Side blev afsluttet af den daværende Oberst, Baron Fabvier — senere bekjendt som Philhellen og i Danmark af sit Besøg under Krigen i Aaret 1849 — samt af den daværende Oberst Denis Danrémont, i Aaret 1837 falden ved Indtagelsen af Constantine (jvnfr. *Mémoires du maréchal Marmont, duc de Raguse*. Paris. 1857. VI, 246—253). En Artikel i Fr. Bülow's Fortsættelse af Pöhlitz's «*Neue Jahrbücher der Geschichte und Politik*» (1843. Zweiter Band. S. 97—135: «*Die Capitulation von Paris*. Aus den Memoiren M. Th. Orlovs») viser, at denne for sin constitutionelle Stemning bekjendte, i Aaret 1841 afdøde Grev Orlow har efterladt sig Memoirer, og formodentlig har han da ogsaa i disse omtalt sin Sendelse til Norge.